МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОДА
ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ, ПРАВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»
ПЗВО «КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ПОДАТКОВОГО ІНСТИТУТУ»
циклова комісія загальноосвітніх та фахових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директорка коледжу
_____Вікторія САВЧУК
«01» вересня 2026 року

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з навчальної дисципліни **«Безпека життєдіяльності, охорона праці та цивільний захист»**
для підготовки фахових молодших бакалаврів
за галузззю знань D Бізнес, адміністрування та право,
спеціальності D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

м. Кам'янець-Подільський
2025 р.

Робоча навчальна програма з дисицпліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» складена на основі навчальної програми.

Укладач: викладач безпеки життєдіяльності та охорони праці Тетяна МАЗУР

Навчальну програму схвалено на засіданні циклової комісії загальноосвітніх та фахових дисциплін

Протокол від «01» вересня 2026 року № 1.

Голова циклової комісії _____ Сергій ГНАТЕНКО

Заступник директора
з навчальної роботи _____ Юлія БОЙЧУК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів- 3,0</td><td>Галузь знань
<u>D «Бізнес, адміністрування та право»</u>
(шифр і назва)</td><td colspan="2">Обов’язкова</td></tr>
<tr><td>Розділів – 2</td><td rowspan="5">Спеціальність (професійне спрямування):
<u>D2 «Фінанси, бунківська справа, страхування та фондовий ринок»</u></td><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td>Змістових розділів – 2</td><td>1-й</td><td></td></tr>
<tr><td>Індивідуальне науково-дослідне завдання
_____
(назва)</td><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td>Загальна кількість годин – 90</td><td>1-й</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td rowspan="11">Навчальних годин для денної форми навчання:
аудиторних – 46
самостійної роботи студента – 42</td><td rowspan="11">Освітньо-кваліфікаційний рівень:
<u>фаховий молодший бакалавр</u></td><td>24 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні</td></tr>
<tr><td>22 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні</td></tr>
<tr><td>год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>44 год.</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Консультації:</td></tr>
<tr><td></td><td></td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:</td></tr>
<tr><td>залік</td><td></td></tr>
</table>

Примітка.
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання **– 46 / 42 (51% / 46,7%)**

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Актуальність набуті знання, уміння та компетентності дозволять зберегти власне життя та здоров'я. Виховання культури безпеки спрямоване на забезпечення ефективного управління, створення сприятливих умов виробничого середовища і безпеки праці згідно з чинними законодавчими та нормативно-правовими актами для реалізації принципу пріоритетності збереження життя та здоров'я працівників.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вплив різноманітних небезпек (природних, техногенних, побутових) на людину, її життя, здоров'я та працездатність, а також методи, засоби і заходи захисту від цих небезпек. Це наука, що вивчає, як забезпечити безпеку в різних умовах діяльності людини, аналізуючи причини виникнення небезпек та розробляючи шляхи їх уникнення та мінімізації наслідків.

Метою освітнього компонента є формування у здобувачів фахової передвищої освіти відповідних компетенцій для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з обов’язковим дотриманням вимог безпеки і стандартів з охорони праці, використанням останніх досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду безпеки, збереження життя, здоров’я та працездатності; формування у здобувачів освіти відповідальності за особисту та колективну безпеку у повсякденних умовах та під час надзвичайних ситуацій і воєнного стану, з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності.

Завдання дисципліни “Безпека життєдіяльності та охорона праці» – навчити студентів:

- ідентифікувати потенційні небезпеки, тобто розпізнавати їх вид, визначати просторові та часові координати, величину та ймовірність їх прояву;
- визначати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами цих небезпек;
- прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини, а вражаючих факторів на безпеку системи “людина – життєве середовище”;
- використовувати нормативно-правову базу захисту особистості та навколишнього середовища, прав особи на працю, медичне забезпечення, захист у надзвичайних ситуаціях тощо;
- розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від дії небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів;
- запобігати виникненню надзвичайних ситуацій, а в разі їх виникнення приймати адекватні рішення та виконувати дії, спрямовані на їх ліквідацію;
- використовувати у своїй практичний діяльності громадсько-політичні, соціально-економічні, правові, технічні, природоохоронні, медико-профілактичні та освітньо-виховні заходи, спрямовані на забезпечення здорових і безпечних умов існування людини в сучасному навколишньому середовищі.

Завдання вивчення дисципліни передбачає опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов’язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та

надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

Засвоївши дисципліну «Безпека життєдіяльності та охорона праці» майбутні фахові молодші бакалаври повинні володіти сукупністю загальнокультурних та професійних компетенцій з питань безпеки життєдіяльності у відповідних напрямах підготовки для вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я персоналу ОГ, населення та охорони довкілля.

Вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці» проводиться на II курсі навчання і передбачає лекційні заняття, проведення лабораторних робіт та самостійну і індивідуальну роботу студентів.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні **вміти:**

– за різними ознаками (фізичними, хімічними, зовнішніми та ін.) розпізнавати явну та потенційну небезпеку та по можливості попереджувати вплив негативних наслідків різного характеру на свою життєдіяльність та навколишніх людей;

– застосовувати різні способи ідентифікації для своєчасного розпізнавання потенційних небезпек;

– враховувати різні за походженням джерела небезпек при забезпеченні безпеки життєдіяльності;

– прогнозувати вплив можливих негативних наслідків на здоров'я та життя людини, на навколишнє середовище та на систему "середовище - людина - діяльність";

– правильно оцінювати обстановку в умовах надзвичайних ситуацій;

– використовувати нормативно-правову базу захисту особистості людини, її прав та свобод, навколишнього середовища, життєдіяльності людини в умовах повсякденної діяльності та надзвичайних ситуацій;

– забезпечувати свою соціальну небезпеку та надавати першу долікарняну допомогу потерпілим;

– грамотно опиратися на державні та міжнародні структури для забезпечення безпеки особистості та суспільства.

Для реалізації вище перерахованих вмінь студенти повинні **знати:**
основи організації життя та діяльності людини, її взаємозв'язку та взаємозалежності від середовища існування, принципи та проблеми життєдіяльності; можливу сферу небезпек як в повсякденних умовах, так і в умовах надзвичайних ситуацій;

В результаті вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» бакалаври (молодші спеціалісти) у відповідних напрямах підготовки повинні мати такі головні загальнокультурні та професійні компетенції.

Загальнокультурні компетенції охоплюють:

- компетенції збереження здоров'я (знання й дотримання норм здорового способу життя);
- культуру безпеки і ризик-орієнтоване мислення, при якому питання безпеки й збереження навколишнього середовища розглядаються як найважливіші пріоритети в житті й діяльності;

- знання сучасних проблем і головних завдань безпеки життєдіяльності та вміння визначити коло своїх обов'язків з питань надійного виконання завдань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання;
- вміння оцінити середовище перебування щодо особистої безпеки, безпеки колективу, суспільства, провести моніторинг небезпечних ситуацій та обґрунтувати головні підходи та засоби збереження здоров'я працівників під час їхньої професійної діяльності;
- здатність приймати рішення щодо безпеки в межах своїх повноважень.

Професійні компетенції за видом діяльності охоплюють:

виробничо-технологічна діяльність:

- знання головних небезпечних та шкідливих чинників техногенного середовища і вміння ідентифікувати тип небезпечної ситуації та оцінити рівень небезпеки за допомогою імовірнісних структурно-логічних моделей;
- здатність орієнтуватися в основних методах і системах забезпечення техногенної безпеки, обґрунтовано вибирати відомі пристрої, системи та методи захисту людини і природного середовища від небезпек;
- вміння обґрунтувати та забезпечити виконання комплексу робіт на об'єкті з попередження виникнення надзвичайних ситуацій, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

Організаційно-управлінська діяльність:

- здатність орієнтуватися в основних нормативно-правових актах в області забезпечення безпеки;
- знання організаційно-правових заходів забезпечення безпечної життєдіяльності та вміння обґрунтувати та забезпечити виконання у повному обсязі заходів з колективної та особистої безпеки;
- вміння забезпечити координацію зусиль виробничого колективу в попередженні виникнення надзвичайних ситуацій.

Проектно-конструкторська діяльність:

- вміння ідентифікувати небезпечні та шкідливі чинники природного та техногенного середовищ і віднайти шляхи відвернення їхньої шкідливої дії використовуючи імовірнісні структурно-логічні моделі;
- вміння оцінити безпеку технологічних процесів і обладнання та обґрунтувати заходи щодо її підвищення;
- вміння обґрунтувати нормативно-організаційні заходи забезпечення безпечної експлуатації технологічного обладнання та попередження виникнення надзвичайних ситуацій;

Педагогічно-консультативна діяльність:

- обґрунтування та методичне забезпечення проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності;
- вміння надати допомогу та консультації працівникам та населенню з практичних питань безпеки життєдіяльності.

Контрольно-консультативна діяльність:

- оцінювати стан готовності підрозділу до роботи в умовах загрози і виникнення НС за встановленими критеріями та показниками;
- здатність аналізувати механізми впливу небезпек на людину, визначати характер взаємодії організму людини з небезпеками середовища існування з урахуванням специфіки механізму токсичної дії шкідливих речовин, енергетичного впливу та комбінованої дії шкідливих факторів;
- надавати допомогу та консультації працівникам організації (підрозділу) з практичних питань безпеки і захисту у НС.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН 06. Застосовувати набуті теоретичні знання у практичній діяльності для розв'язання професійних завдань.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗДІЛ 1. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ЯК БАЗОВА КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Змістовний модуль 1. Безпека життєдіяльності

ТЕМА 1. КАТЕГОРІЙНО-ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ З БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ТОКСОНОМІЯ НЕБЕЗПЕК. РИЗИК, ЯК КІЛЬКІСНА ОЦІНКА НЕБЕЗПЕК.

План лекційного заняття №1

Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.

1. Поняття безпеки життєдіяльності як науки. Завдання дисципліни.

2. Правові та організаційні засади безпеки життєдіяльності.
3. Сутність життєдіяльності, основні поняття та визначення.
4. Основні джерела та чинники небезпеки.
5. Ризик як чинник небезпеки

План практичного заняття №1

Категорійно-понятійний апарат з безпеки життєдіяльності. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.

1. Критерії переходу небезпечної події у надзвичайну ситуацію (НС).
2. Ієрархія людських потреб за теорією Маслоу.
3. Модель життєдіяльності людини.
4. Оцінка ризиків винекнення небезпек.

Самостійна робота студентів

Таксономія небезпек

1. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.
2. Критерії переходу небезпечної події у НС.
3. Класифікація НС за причинами походження, територіального поширення і обсягів заподіяних або очікуваних збитків.

ТЕМА 2. ПРИРОДНІ ЗАГРОЗИ, ХАРАКТЕР ЇХНІХ ПРОЯВІВ ТА ДІЇ НА ЛЮДЕЙ, ТВАРИН, РОСЛИН, ОБ'ЄКТИ ЕКОНОМІКИ.

План лекційного заняття №2

Природні загрози, характер їхніх проявів та впливу.

1. Причини та характер виникнення природних небезпек, їхній вплив на людей.
2. Основні заходи, спрямовані на запобігання природним небезпекам та мінімізацію їх негативних наслідків

План практичного заняття №2

Природні загрози, характер їхніх проявів та впливу.

1. Перевірка рівня знань здобувачів освіти про небезпеки природного походження та навичок застосування алгоритму дій при їх виникненні; розгляння прикладів дії під час надзвичайних ситуацій.
2. Правила поведінки в умовах небезпеки землетрусу, смерчу, повені, урагану.
3. Правила поведінки при високих та низьких температурах.
4. Правила поведінки на воді.
5. Біологічні небезпеки: бактерії, віруси, рикетсії, грибки, токсини.
6. Правила поведінки під час епідемій.
7. Алгоритм надання першої допомоги при обмороженнях.
8. Алгоритм надання першої допомоги при сонячному ударі.
9.Алгоритм надання першої допомоги при утопленні.

Самостійна робота студентів

Природні загрози, характер їхніх проявів та впливу.

1. Проаналізувати вплив природних загроз на системи забезпечення життєдіяльності людини.

ТЕМА 3. ТЕХНОГЕННІ НЕБЕЗПЕКИ ТА ЇХНІ НАСЛІДКИ. ТИПОЛОГІЯ АВАРІЙ НА ПОТЕНЦІЙНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

План лекційного заняття №3

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Пожежна безпеки.

1. Загальна характеристика техногенних небезпек.
2. Аварії з викидом радіоактивних речовин у навколишнє середовище.
3. Аварії з викидом сильнодіючих отруйних речовин.
4. Аварії на автомобільному транспорті.
5. Суть і складові системи пожежного захисту. Правила поведінки в зоні пожежі.
6. Способи і засоби гасіння пожежі.
7. Евакуація людей. Засоби колективного та індивідуального захисту людей від небезпечних і шкідливих факторів пожежі.

План практичного заняття №3

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу.

1. Загальна характеристика техногенних небезпек.
2. Аварії на повітряному транспорті.
3. Аварії на залізничному транспорті.
4. Аварії на морському транспорті.
5. Загальні правила безпеки в метро.
6. Безпека в тролейбусі, автобусі, трамваї.
7. Правила поведінки при автомобільних аваріях.
8. Надання першої допомоги потерпілому в дорожньо-транспортній пригоді.

Самостійна робота студентів

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу

1. Причини та характер виникнення техногенних небезпек.

План практичного заняття №4

Пожежна безпека

1. Суть і складові системи пожежного захисту. Правила поведінки в зоні пожежі.
2. Способи і засоби гасіння пожежі.
3. Евакуація людей. Засоби колективного та індивідуального захисту людей від небезпечних і шкідливих факторів пожежі.
4. Правила користування побутовим газовим обладнанням.
5. Алгоритм надання першої допомоги при опіках.

Самостійна робота студентів

Пожежна безпека

1. Скласти план евакуації (графічна частина і інструкція) на випадок пожежі в

аудиторії, де проходить дане практичне заняття.
2. Змоделювати дії під час пожежі у навчальному закладі.

ТЕМА 4. РАДІАЦІЙНА БЕЗПЕКА. ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСТАНОВКИ ТА ПЛАНУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАХИСТУ В ЗОНАХ РАДІАЦІЙНОГО ЗАБРУДНЕННЯ. ХІМІЧНА БЕЗПЕКА

План лекційного заняття №4
Радіаційна та хімічна небезпеки

1. Ядерні вибухи.
2. Вражаючі фактори ядерних вибухів.
3. Променева хвороба.
4. Характеристика зон радіаційного забруднення.
5. Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини.
6. Сильнодіючі отруйні речовини. Дії людей в зоні зараження.
7. Забруднення води і ґрунту.

План практичного заняття №5
Радіаційна безпека

1. Променева хвороба.
2. Превентивні заходи щодо зниження маштабів радіаційного впливу.
3. Протирадіаційний захист в умовах радіаційної аварії.
4. Алгоритм дій під час радіаційної небезпеки.

Самостійна робота студентів
Радіаційна безпека

1. Інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист.
2. Проаналізувати забруднення території України радіонуклідами внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, виділити зони радіоактивного забруднення.

План практичного заняття №6
Хімічна безпека

1. Вплив отруйних речовин на людей і тварин.
2. Хімічні ураження людей.
3. Надання першої медичної допомоги при отруєнні.
4. Превентивні заходи щодо зменшення масштабів хімічного впливу на об’єкти господарювання.
5. Характеристика зон хімічного зараження.
6. Алгоритм дій у разі хімічної небезпеки.

Самостійна робота студентів
Хімічна небезпека

1. Медикаментозне отруєння.
2. Засоби побутової хімії.
3. Організація дозиметричного й хімічного контролю.

ТЕМА 5. ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА. БЕЗПЕКА ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ. ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ

План лекційного заняття №5

Електробезпека.

1. Дія електричного струму на організм людини.
2. Електричні травми.
3. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.
4. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом.
5. Умови ураження людини електричним струмом.
6. Ураження електричним струмом при дотику або наближенні до струмоведучих частин і при дотику до неструмоведучих металевих елементів електроустановок, яки опинились під напругою.
7. Напруга кроку та дотику.
8. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи.
9. Надання першої допомоги при ураженні електричним струмом

План лекційного заняття №6

Безпека харчових продуктів

1. Розгляд поняття «здоровий спосіб життя» у співвідношенні тріади: ЗДОРОВ'Я = ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ + КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я.
2. Розгляд здоров'я не лише як ресурсу, а як мети життя.
3. Основні засади здорового способу життя, його значення для стабільного розвитку суспільства.

План практичного заняття №7

Електробезпека. Безпека харчових продуктів

1. Дія електричного струму на організм людини.
2. Електричні травми.
3. Види електричних травм.
4. Причини летальних наслідків від дії електричного струму.
5. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом.
6. Допустимі значення струмів і напруг.
7. Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом.
8. Умови ураження людини струмом при доторканні до струмовідних частин електромереж.
9. Розгляд здоров'я не лише як ресурсу, а як мети життя.
10. Основні засади здорового способу життя, його значення для стабільного розвитку суспільства.

Самостійна робота студентів

Електробезпека. Безпека харчових продуктів

1. Особливості формування здоров'я молоді в Україні.

ТЕМА 6. СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НЕБЕЗПЕКИ, ЇХНІ ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ. СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РИЗИКУ. ПОВЕДІНКОВІ РЕАКЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У НС

План лекційного заняття №7

Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики

1. Вплив на життєдіяльність людини соціально-політичних конфліктів.
2. Екстремальні ситуації криміногенного характеру і способи їх уникнення.
3. Маніпулятивний вплив як загроза безпеці життєдіяльності.
4. Бідність, бродяжництво, безпритульність і безробіття як соціальні загрози безпеці життєдіяльності.
5. Девіантна поведінка як загроза життєдіяльності.

План практичного заняття №8

Психологічна надійність людини та її роль у забезпеченні безпеки

1. Захисні властивості людського організму.
2. Види поведінки людини та її психічна діяльність: психічні процеси, стани, властивості.
3. Поняття про психоемоційні напруження (стрес).
4. Види напруження.
5. Психотипи за реакцією людей на небезпеку.
6. Частота змін стресових станів у людей, що знаходяться в районі НС.
7. Модель поведінки на темній вулиці.
8. Модель поведінки в місцях, великого скупчення людей.
9. Моделі поведінки під час терористичних актів.
10. Ознаки поштового тероризму.

Самостійна робота студентів

Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики

1. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження.

ТЕМА 7. МЕНЕДЖМЕНТ БЕЗПЕКИ, ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА СТРУКТУРА ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

План лекційного заняття №8

Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні

1. Органи управління, сили і ресурси з попередження та реагування на НС на державному рівні.
2. Превентивні та ситуаційні норми.
3. Компенсаційні та регламентні норми: пільги, резервування джерел постачання, матеріально-технічних і фінансових ресурсів, страхування, спеціальні виплати, норми цивільної, адміністративної відповідальності та процедури їхнього застосування.

План практичного заняття №9

Структурно-функціональна схема державного управління безпекою та захистом у НС в Україні

1. Алгоритм дій при виявленні вибухонебезпечних пристроїв, підозрілих

предметів.
2. Алгоритм дій населення під час артелерійського обстрілу.
3. Алгоритм дій під час отримання сигналу «Повітряна тривога».
4. Алгоритм дій під час обвалу будівель та споруд.
5. Правила поводження під час бойових дій.

Самостійна робота студентів

Зонування території за можливою дією вражаючих факторів НС

1. Загальні засади моніторингу НС та порядок його здійснення.
2. Застосування захисних бар'єрів та видів цивільного захисту: фізичного, постійно діючого функціонального, природного, комбінованого.

Самостійна робота студентів

Загальні функції управління пов'язанні з прогнозуванням, плануванням, регулюванням, координацією і контролем

1. Управлінське рішення, його сутність, правове, організаційне, інформаційне та документальне забезпечення.
2. Загальна технологія та моделі прийняття управлінських рішень.
3. Інформаційна підтримка та процедурне забезпечення прийняття й реалізації рішень пов'язаних з усуненням загрози виникнення НС або реагуванням на НС та організації ліквідування її наслідків.
4. Головні положення про навчання персоналу підприємств, установ і організацій діям та способам захисту в разі виникнення НС та аварій.
5. Система інструктажів. Програми підготовки населення до дій у НС. Спеціальні об'єктові навчання і тренування.
6. Критерії та показники оцінки ефективності функціонування системи безпеки та захисту в НС об'єкту господарювання.

РОЗДІЛ 2. ОХОРОНА ПРАЦІ

Змістовний модуль 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці

ТЕМА 8. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ. ЗАКОНОДАВЧЕ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ. УПРАВЛІННЯ, НАГЛЯД І КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

План лекційного заняття №9

Законодавче та нормативно-правове забезпечення охорони праці

1. Законодавство про охорону праці.
2. Нормативно-правові акти з охорони праці.
3. Міжнародні правові акти з охорони праці.
4. Відповідальність за порушення законодавства з охорони праці.

Самостійна робота студентів

Загальні питання охорони питання

1. Терміни та визначення основних понять в галузі охорони праці.

2. Людина в процесі праці.
3. Поняття ризику як міри небезпеки.
4. Система управління охороною праці.

Самостійна робота студентів

Управління охороною праці на виробничому рівні

1. Обов'язки та повноваження роботодавця.
2. Обов'язки та повноваження посадових осіб підприємства.
3. Права та обов'язки працівників.
4. Служба охорони праці.
5. Комісія з питань охорони праці.
6. Громадський контроль.

ТЕМА 9. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ СИТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ. НАВЧАННЯ. ПРОФІЛАКТИКА ТРАВМАТИЗМУ. РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ.

План лекційного заняття №10

Навчання з ОП, профілактика травматизму

1. Загальні положення.
2. Інструктажі з питань охорони праці
3. Причини виробничого травматизму
4. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням

План практичного заняття №10

Навчання з ОП, профілактика травматизму

1. Аналіз галузевих нормативно-правових актів з охорони праці у галузі.
2. Аналіз виробничого травматизму і розслідування причин травмування на підприємствах.

Самостійна робота студентів

Основні функції та завдання системи управління охороною праці

1. Навчання з охорони праці.
2. Стимулювання охорони праці.
3. Пропаганда та виховання безпечної поведінки.
4. Контроль за станом охорони праці.
5. Атестація робочих місць за умовами праці, паспортизація об'єктів.
6. Забезпечення безпечності обладнання, процесів, будівель, споруд та територій.

Самостійна робота студентів

Правове регулювання охорони праці

1. Право на охорону праці при укладенні трудового договору та під час роботи на підприємстві.
2. Пільги і компенсацій за важкі та шкідливі умови праці.
3. Забезпечення працівників спецодягом, засобами індивідуального захисту, змиваючими та знешкоджуючими засобами.
4. Відшкодування шкоди працівникам у разі ушкодження їх здоров'я.

ТЕМА 10. ОСНОВИ ФІЗІОЛОГІЇ, ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ. ПЕРША ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПОТЕРПІЛИМ.

План лекційного заняття №11

Поняття фізіології та гігієни праці

1. Основні поняття фізіології праці.
2. Поняття гігієни праці та виробничої санітарії.
3. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до підприємств, виробничих та допоміжних приміщень.

Самостійна робота студентів

Поняття фізіології та гігієни праці

1. Експлуатація освітлювальних установок.
2. Контроль шуму.
3. Нормування та контроль вібрації.
4. Нормування і контроль іонізуючих випромінювань.
5. Нормування та контроль електромагнітних випромінювань.

ТЕМА 11. ПЕРША ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА ПОТЕРПІЛИМ

План лекційного заняття №12

Перша домедична допомога

1. Основи першої домедичної допомоги
2. Допомога при критичних станах.
3. Допомога при інших травмах та станах
4. Завершальний етап.

План практичного заняття №11

Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні
та під час надзвичайних ситуацій.

1. Принципи надання допомоги.
2. Визначення потреби в допомозі.
3. Відсутність дихання (зупинка кровообігу).
4. Масивна кровотеча.
5. Переломи.
6. Рани та ушкодження.
7. Постраждалі у непритомному стані (з наявним диханням).

Диференційований залік

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	денна форма						
	усього	у тому числі					
		л	п	с.р	л	інд	
1	2	3	4	5	6	7	8
І семестр							
Розділ 1. Безпека життєдіяльності, як базова концепція сталого розвитку							
Змістовний модуль 1. Безпека життєдіяльності							
Тема 1. Категорійно - понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.	**6**	2	2	2			
Тема 2. Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об'єкти економіки.	**8**	2	2	4			
Тема 3. Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Аварії на потенційно-небезпечних об'єктах.	**8**	2	2	4			
Пожежна безпека	**6**		2	4			
Тема 4. Радіаційна безпека. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного забруднення.	**8**	2	2	4			
Хімічна безпека	**4**		2	2			
Тема 5. Негативні електричні та електромагнітні фактори.	**6**	2	2	2			
Безпека харчових продуктів. Здоровий спосіб життя.	**2**	2					
Тема 6. Законодавчі та нормативно-правові основи цивільного захисту. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку надзвичайних ситуацій	**8**	2	2	4			
Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у надзвичайних ситуаціях.							
Застосування ризик-орієнтованого підходу для побудови імовірнісних структурно-логічних моделей виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій.							
Тема 7. Менеджмент безпеки, правове забезпечення та організаційно-функціональна структура захисту населення у надзвичайних ситуаціях	**8**	2	2	4			
Локалізація та ліквідаці надзвичайних ситуацій. Надзвичайні ситуації воєнного часу (особливого періоду) їх вплив на життєдіяльність населення. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях							
Розділ 2. Охорона праці в галузі							
Змістовий модуль 2 **Загальні питання охорони праці. Законодавче та нормативно-правове забезпечення охорони праці**							
Тема 8. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці. Система управління охороною праці	**4**	2		2			
Управління, нагляд і контроль за охороною праці	**2**			2			

Назви змістових модулів і тем	денна форма						
	усього	у тому числі					
		л	п	с.р	л	інд	
1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 9. Основні функції та завдання системи управління охороною праці. Правове регулювання охорони праці	**6**	2	2	2			
Навчання з питань охорони праці. Профілактика травматизму та професійних захворювань в галузі. Розслідування нещасних випадків. Тривалість робочого часу.	**4**			4			
Тема 10. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії.	**4**	2		2			
Тема 11. Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій.	**4**	2	2				
Диференційований залік	**2**		2				
Всього:	**90**	**24**	**24**	**42**			

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Не передбачено		
2.			
…			

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Категорійно - понятійний апарат з безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик, як кількісна оцінка небезпек.	2	-
2	Природні загрози, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин, об’єкти економіки.	2	-
3	Техногенні небезпеки та їхні наслідки. Аварії на потенційно-небезпечних об’єктах.	2	-
4	Пожежна безпека.	2	-
5	Радіаційна безпека. Прогнозування обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного забруднення.	2	-

6	Хімічна безпека.	2	-
7	Негативні електричні та електромагнітні фактори. Безпека харчових продуктів. Здоровий спосіб життя.	2	-
8	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та особливості. Соціальні та психологічні чинники ризику. Поведінкові реакції населення у надзвичайних ситуаціях.	2	-
9	Локалізація та ліквідація надзвичайних ситуацій. Надзвичайні ситуації воєнного часу (особливого періоду) їх вплив на життєдіяльність населення. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях.	2	-
10	Основні функції та завдання системи иуправління охороною праці. Правове регулювання охорони праці.	2	-
11	Перша долікарська допомога при невідкладних станах, що виникають у повсякденні та під час надзвичайних ситуацій.	2	-
	ВСЬОГО	**22 год.**	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Не передбачено		
2			
...			

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Таксономія небезпек	2	-
2.	Природні загрози, характер їхніх проявів та впливу	4	-
3.	Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу.	4	-
4.	Пожежна безпека	4	-
5.	Радіаційна безпека	4	-
6.	Хімічна небезпека	2	-
7.	Електробезпека. Безпека харчових продуктів	2	-
8.	Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики	4	-
9.	Зонування території за можливою дією вражаючих	2	-

	факторів НС.		
10.	Загальні функції управління, пов’язанні з прогнозуванням, плануванням, регулюванням, координацією і контролем	2	-
11.	Загальні питання охорони праці	2	-
12.	Управління охороною праці на виробничому рівні	2	-
13.	Основні функції та завдання системи управління охороною праці	2	-
14.	Правове регулювання охорони праці	2	-
15.	Поняття фізіології та гігієни праці.	4	
	ВСЬОГО	**42 год.**	

9. КОНСУЛЬТАЦІЇ

Перед кожним заліком обов'язково, відповідно до розкладу, проводиться консультація, на якій викладач має довести до відома студентів:

- дату, час початку заліку, аудиторію;
- правила проведення заліку і перелік матеріалів, якими дозволено користуватися під час заліку;
- нагадати критерії оцінювання;
- повідомити студентам їх успішність за результатами роботи в семестрі;
- оголосити недопущених до заліку (за наявності);
- відповісти на запитання студентів.

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовуються словесні та наочні методи навчання. Ці методи спрямовані на передачу і засвоєння студентами знань з формуванням у них умінь і навичок.

Словесні методи навчання

Головна їх особливість у тому, що інформація подається студентам через слово викладача, а сприймання її здійснюється у процесі слухання її. Цей метод може мати дві форми: евристичну (запитальну) — бесіда; та акроматичну (викладальну) — пояснення, розповідь, лекція, робота з підручником.

Бесіда — діалогічний метод навчання, за якого викладач із допомогою вдало поставлених питань спонукає студента відтворювати раніше набуті знання, робити самостійні висновки-узагальнення на основі засвоєного фактичного матеріалу.

Вона є одним із активних методів навчання і реалізується за допомогою чотирьох типів дидактичного діалогу: “викладач — студент”, “студент — студент”, “студент — підручник”, “студент — комп'ютер”.

Більш поширеними є перші два типи діалогу: “викладач — студент” та “студент — студент”, які використовують у найактивніших формах бесіди: парній і груповій роботі на семінарських і практичних заняттях, дискусії, диспуті. Діалог “студент — підручник” належить до групи методів самостійної роботи, використовується в процесі навчання і самонавчання. Діалог “студент — комп'ютер” досить ефективний метод, але за умови повної комп'ютеризації процесу навчання.

Метод бесіди застосовується на семінарських і практичних заняттях і реалізується за допомогою запитань — відповідей. Якщо запитання мають тільки

інформаційний характер (“Що?”, “Де?”, “Коли?”), бесіда є повідомлюючою. Вона орієнтована на актуалізацію пам'яті, а мислення студентів є репродуктивним. Якщо запитання до студентів мають проблемний характер (“Чому?”, “Як Ви вважаєте?”, “Чим можна пояснити?” тощо), бесіда є евристичною, або сократичною. У цьому випадку мислення студентів творче, продуктивне. Вищий рівень евристичної бесіди — дискусія. Навчальна дискусія, яка є одним із найдинамічніших словесних методів навчання, має велике розвиваюче і виховне значення. У процесі дискусії студенти вчаться сперечатися, доводити, аргументувати, обстоювати свою думку, адекватно оцінювати себе, поважати думки інших..

Пояснення — словесне тлумачення понять, явищ, слів, термінів, принципів дій, прикладів тощо.

Головне його завдання — розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей розвитку природи, суспільства, людського мислення. Оскільки матеріал можна пояснювати різними логічними шляхами або способами міркування, пояснення може бути індуктивним або дедуктивним.

Індукція — спосіб міркування, при якому висновок отримують на основі аналізу окремих фактів. Індуктивне пояснення забезпечує можливість переходу від одиничних фактів до загальних положень.

Дедукція — спосіб міркування, за якого частковий висновок робиться лише логічним шляхом від загальних положень. Дедуктивні методи зводяться до вивчення спершу загальних положень (законів, правил, формул та ін.), а потім — часткових випадків або виявів загального положення.

Лекція — інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Лекція відрізняється строгістю викладу. Читання лекцій передбачає ретельну підготовку викладача: визначення мети, складання чіткого плану, добір теоретичного й наочного матеріалу, логічний і послідовний виклад інформації. За призначенням лекції поділяють на: вступні (дають загальне уявлення про завдання, зміст дисципліни, розкривають структуру і логіку розвитку конкретної галузі науки, сприяють розвитку в учнів інтересу до предмета з метою його творчого засвоєння); тематичні (присвячують розкриттю конкретних тем навчальної програми); оглядові (головне завдання полягає у сприянні належного взаємозв'язку і наступності між теоретичними знаннями і практичними вміннями та навичками студентів. Читають перед іспитами (установча), виконанням практичних, творчих, самостійних робіт); заключні (підбивають підсумки вивченого матеріалу через виділення вузлових питань, зосередження уваги на практичному значенні здобутих знань; стимулюють інтерес учнів до вивчення дисципліни). Лекція за своєю суттю завжди діалогічна, вимагає від викладача врахування інтересів, настроїв, інформованості студентів. Науковий і фактичний матеріал її повинен відображати вузлові питання дисципліни. Готуючись до лекції, необхідно передбачити можливі запитання студентів.

Робота з підручником. Ця робота полягає в самостійному опрацюванні студентами друкованого тексту, що дає їм змогу глибоко осмислити навчальний матеріал, закріпити його, виявити самостійність у навчанні.

Самостійна робота студентів з підручником — один з найважливіших методів набуття систематичних, міцних і ґрунтовних знань. Вона більше, ніж будь-які інші методи, залежить від вікових особливостей студентів та рівня їхнього розвитку.

Наочні методи навчання

До наочних методів навчання належать: ілюстрування, демонстрування,

самостійне спостереження.

Метод ілюстрування — оснащення ілюстраціями статичної (нерухомої) наочності, плакатів, малюнків, картин, карт, схем та ін.

Метод демонстрування — показ рухомих засобів наочності, приладів, дослідів, технічних установок тощо

Самостійне спостереження — безпосереднє споглядання та сприймання явищ дійсності. Активна і діяльна сутність людини вимагає, щоб студент здобував знання не тільки з книг, а й безпосередньо з життя, власних спостережень і дослідів.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Лекція: тестування, вибіркове усне опитування перед початком занять, фронтальне опитування за картками (5-10 хв.), фронтальна перевірка домашнього завдання, письмове опитування (розв'язування індивідуальних завдань), письмова контрольна робота.

Практичне заняття: письмове опитування, комбіноване опитування, усне опитування, тестування, взаємоконтроль, співбесіда.

Лабораторне заняття: письмове опитування, комбіноване опитування, усне опитування, взаємоконтроль.

Семінарське заняття: усне опитування, взаємоконтроль, рецензування та обговорення рефератів.

Самостійна робота: перевірка конспектів лекцій (тези), перевірка рефератів за запропонованими викладачем питаннями нового матеріалу, індивідуальна співбесіда, проведення навчальних конкурсів, олімпіад на краще знання навчальної дисципліни, кращого із спеціальності.

Система контролю знань студентів з дисципліни «Конституційне право України» включає в себе **поточний** і **підсумковий** контроль знань студентів. Зазначені форми контролю тісно взаємопов'язані й організовуються так, щоб стимулювати ефективну самостійну роботу студентів протягом семестру і забезпечити об'єктивне оцінювання їхніх знань.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу, вироблених навичок проведення розрахункових робіт, умінь самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислити зміст теми чи розділу, умінь публічно чи письмово представити певний матеріал (презентація).

Об'єктами поточного контролю знань студента є:

- систематичність та активність роботи протягом семестру;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання завдань підсумкового контролю.

Систематичність і активність роботи студента впродовж семестру контролюється й оцінюється за такими видами робіт:

- відвідування практичних занять;
- рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних заняттях;
- активність під час обговорення питань, винесених на практичні заняття;

- експрес-тестування.

Контролю і оцінюванню *виконання завдань для самостійного опрацювання* підлягають:

- поглиблене вивчення (самостійне опрацювання) тем у цілому чи окремих питань;
- виконання домашніх завдань;
- виконання індивідуальних ситуаційних завдань;
- підготовка аналітичних і бібліографічних оглядів, рефератів, есе тощо.

12. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Робота над курсом передбачає аудиторне (лекційні та практичні заняття), самостійне опрацювання матеріалу. Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за допомогою трьох модульних контролів.

Кожен вид навчальної діяльності студента (аудиторна робота, самостійна робота) в межах залікового кредиту оцінюється і має питому частку в підсумковій оцінці. При цьому використовуються наступні методи оцінювання:

1) оцінення практичних робіт;
3) оцінка за самостійну роботу;
4) оцінка за контрольні роботи.

Враховується дисциплінованість студента: за несвоєчасність виконання завдань студентом кількість запланованих з даної теми балів може бути зменшена.

При підсумковому контролі знань по кожному змістовому модулю враховується загальна кількість балів, отриманих студентом в межах змістового модуля. При семестровому підсумковому контролі враховується сумарна кількість балів, отриманих студентом за модуль: змістові модулі, заплановані у даному семестрі.

<table>
<tr><td colspan="5">Розподіл балів при підсумковому контролі – залік</td><td rowspan="3">Загальна кількість балів</td></tr>
<tr><td colspan="4">Поточний контроль – 80 балів</td><td rowspan="2">Самостійна робота 20 балів</td></tr>
<tr><td colspan="2">Змістовий модуль 1</td><td colspan="2">Змістовий модуль 2</td></tr>
<tr><td rowspan="2">За роботу на практичних/семінарських заняттях студент може отримати максимально 25 балів</td><td>МКР</td><td rowspan="2">За роботу на практичних/семінарських заняттях студент може отримати максимально 25 балів</td><td>МКР</td><td>Реферат або наукова публікація</td><td rowspan="3">100 балів</td></tr>
<tr><td>15 балів</td><td>15 балів</td><td>20 балів</td></tr>
<tr><td colspan="2">Разом за перший змістовий модуль – 40 балів</td><td colspan="2">Разом за другий змістовий модуль – 40 балів</td><td>20 балів</td></tr>
</table>

<u>Поточна успішність</u> студентів оцінюється за національною шкалою (**«відмінно», «добре», «задовільно»**). Відповідні записи робляться в журналах академічної групи. Виставлення балів за кожен із змістових модулів проводиться після проведення модульної контрольної роботи. За роботу на практичних/семінарських заняттях кожного із змістових модулів студент може отримати **максимум 25 балів**. При цьому:

- якщо студент має позитивні оцінки на понад 50% практичних/семінарських занять і середнє значення його оцінок знаходиться **в межах 4,6 – 5,0** – то за змістовий модуль він **отримує 25 балів**;
- якщо студент має позитивні оцінки на понад 50% практичних/семінарських занять і середнє значення його оцінок знаходиться **в межах 4,1 – 4,5** – то за змістовий модуль він **отримує 21 бал**;
- якщо студент має позитивні оцінки на понад 50% практичних/семінарських занять і середнє значення його оцінок знаходиться **в межах 3,6 – 4,0** – то за змістовий модуль він **отримує 18 балів**;
- якщо студент має позитивні оцінки на понад 50% практичних/семінарських занять і середнє значення його оцінок знаходиться **в межах 3,0 – 3,5** – то за змістовий модуль він **отримує 15 балів**;
- якщо студент має позитивні оцінки на менш як 50% практичних/семінарських занять, то бали за змістовий модуль отримує лише після відпрацювання і наявності достатньої кількості позитивних оцінок для подальшої атестації.

Модульна контрольна робота оцінюється **максимум у 15 балів (позитивний бал – від 9)**. Разом за кожен із **змістових модулів** студент може отримати **40 балів (мінімальний позитивний бал – 24)**.

Підготовка та захист **реферату** або **наукової публікації** оцінюється максимум у **20 балів.**

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за розширеною шкалою	Еквівалент оцінки за п’ятибальною шкалою
A	90-100	відмінно	5
B	82-89	дуже добре	4,5
C	74-81	добре	4
D	64-73	задовільно	3
E	60-63	достатньо	
FX	35-59	незадовільно	2
F	0-34	неприйнятно	

13. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Витяг з навчального плану.
2. Навчальна програма з дисципліни;
3. Робоча навчальна програма з дисципліни;
4. Конспекти (тези) лекцій з дисципліни (розгорнутий конспект);
5. Плани занять (лекційних, практичних, лабораторних, семінарських);
6. Інструктивні картки для виконання практичних, лабораторних, семінарських занять;
7. Паспорти робочих місць до практичних та лабораторних занять;
8. Комплекс контрольних робіт (ККР) або контрольних завдань (ККЗ) для визначення залишкових знань із дисципліни (якщо вони передбачені навчальним планом);

9. Перелік питань до іспиту (диференційованого заліку) та комплект екзаменаційних білетів (семестровий контроль, державні іспити, практичний залік);
10. Тестові завдання з дисципліни;
11. Методичні матеріали з самостійного вивчення дисципліни включаються в НМК згідно до навчальної програми.

14. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України. Основний закон. – К., 1996.
2. ДСТУ 2272-2006 „Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять ”.
3. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97). - Київ: Відділ поліграфії Українського центру держсанепіднагляду МОЗ України, 1998. - 125 с.
4. Про адміністративні порушення: Закон України. – К., 1993.
5. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27.
6. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
7. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
8. Про охорону праці: Закон України. – К., 1992.
9. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993.
10. Про цивільну оборону України: Закон України від 3 лютого 1993 р. – К., 1993.
11. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14 січня 1998 р. – К., 1998.
12. Про охорону здоров'я: Закон України. – К., 1992.
13. Про пожежну безпеку: Закон України. – К., 1993

Основна література

1. Безпека життєдіяльності та охорона праці : підруч. / В. Г. Грибан, А. Є. Фоменко, Д. Г. Казначеєв. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 388 с.
2. Основи охорони праці та безпеки життєдіяльності : навч. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Н. В. Баличева. – Умань : Візаві, 2023. – 273 с.
3. Безпека життєдіяльності: конспект лекцій / Н.О. Полякова К., 2023. 64 с.
4. Навчальний посібник до виконання практичних робіт з дисципліни «Безпека життєдіяльності» для здобувачів закладів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 014 Середня освіта (за спеціалізаціями),/ О. П. Савчук, Т. А. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 208 с.
5. Желібо Є. П. Безпека життєдіяльності. навч. посіб. / Є. П. Желібо, Н. М. Заверуха, В. В. Зацарний. 6-те вид. Київ : Каравела, 2023. 344 с.

Додаткова література

1. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / О.С. Баб’як, О.М. Сітенко, І.В. Ківвa та ін. – Х.: Ранок, 2000. – 304 с.
2. Заплатинський В. М. Полімовний тлумачний словник з безпеки. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 120 с. ISBN 978-911-01-0002-1

3. Іванова І.В., Заплатинський В.М., Гвоздій С.П. "Безпека життєдіяльності" навчально-контролюючі тести. – Київ: "Саміт-книга", 2005. – 148 с.
4. Кулалаєва Н.В., Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д., Ручні та пересувні засоби пожежогасіння: основні типи, будова та безпечне використання. Навчальний посібник. Київ, 2011. – 189 с.
5. Кулешов Н.І., Уваров Ю.В., Олейник Є.Л., Пустомельник В.П., Єгурнов Ф.І. Пожежна безпека будівель та споруд. – Харків, 2004. – 271 с.
6. Літвак С. М., Михайлюк В. О. Безпека життєдіяльності. Навч. посібник. Миколаїв. - ТОВ “Компанія ВІД”. – 2001. – 230 с.
7. Надзвичайні ситуації. Основи законодавства України. – К., 1998. – 544 с.
8. Правила пожежної безпеки в Україні, затверджені наказом МНС України 19.10.2004 року № 126
9. Смоляр В. І. Фізіологія та гігієна харчування. Підручник для студентів. – К.: "Здоров’я", 2000. – 335 с.
10. Халмурадов Б.Д. Безпека життєдіяльності. Перша допомога в надзвичайних ситуаціях: Навч.посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 138 с.

Internet-джерела

1.Офіційне інтернет-представництво Президента України http://www.president.gov.ua/.
2. Верховна Рада України http:Верховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада України//www.rada.kiev.ua .
3. Кабінет Міністрів України http://www.kmu.gov.ua/.
4. Міністерство екології та природних ресурсів України http:Верховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада України//www.menr.gov.ua/.
5. Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи http:Верховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада України//www.mns.gov.ua/.
6. Рада національної безпеки і оборони України http:Верховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада УкраїниВерховна Рада України//www.rainbow.gov.ua/.
7. Постійне представництво України при ООН http://www.uamission.org/.
8. Північноатлантичний альянс (НАТО) http://www.nato.int/.
9. Новини про поточні події у світі, в т. ч. про надзвичайні ситуації http://www.100top.ru/news/ (російською мовою).
10. Сайт, присвячений землетрусам та сейсмічному районуванню території http://www.scgis.ru/russian/.
11. Сайт, присвячений надзвичайним ситуаціям природного характеру http://chronicl.chat.ru/.
12. Офіційний сайт Американського вулканологічного товариства http://vulcan.wr.usgs.gov/ (англійською мовою).
13. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm.
14. http://www.dnop.kiev.ua - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).

15. http://www.social.org.ua - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
16. http://www.nau.ua - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».